

16. Yüzyıldan Bir *Manzûm Münşeât*: Fânî Mahlaslı Yahyâ Çelebî'nin *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân*'ı

An Example of Artistic Divan Prose in 16th-Century Verse: *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân* by Yahyâ Çelebi under the Fânî Pseudonym

Mücahit KAÇAR¹

¹İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: M.K. 0000-0002-5707-8947

ÖZ

Bu çalışmada, manzum mektupların nasıl yazılması gerektiğini, kullanılacak ifadeleri, yazım tarzlarını ve hem manzum hem de mensûr mektuplarda alıntılanacak şiirleri ele alan ve bütün bu hususları manzum olarak ifade eden, yazarının da “manzum münşeât” olarak bahsettiği sıra dışı bir metin tanıtılmıştır. 892/1487 tarihinde İstanbul'da doğan ve “Eminzade” veya “Emin Kösesi” olarak meşhur olup Fânî mahlasını kullanan Yahya Çelebi'ye ait olan *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân Fî Mühimmâti'l-İnsân*'ın şimdilik Princeton Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve Beyazıt Devlet Kütüphanesinde tespit ettiğimiz iki nüshası bulunmaktadır. Fânî Kanuni Sultan Süleymân adına Nisan 1556'da kaleme alınan bu eseri üç kısım üzere tertip etmiştir. Birinci kısımda öncelikle şehzadeler ile lalalar arasındaki mektuplaşmalara, daha sonra da diğer üst mertebedeki kişiler ile onlardan daha aşağıda olanlar arasındaki mektuplaşmalara örnekler verilmiştir. Eserin ikinci kısmı, toplumun üst tabakalarında yer alan dostların birbirlerine karşı muhabbet ve özelemleri ile bazı sıkıntılar karşısında karşı tarafa yapılacak şikâyetlerin ifade edildiği manzum mektup örnekleri içermektedir. Eserin üçüncü kısmında ise toplumun daha alt tabakalarında yer alan kişiler ile anne, baba ve çocuklar gibi aynı ailenin üyelerinin birbirlerine mektupları ve karşı tarafın azarlanması amacıyla yazılacak manzum mektup örneklerini içermektedir. Fânî, üçüncü kısmın bittiği yerde hem manzum mektuplarda hem de mensur inşalarda kullanılabilecek şiirlere örnek vermek amacıyla eserine bir zeyl yazmıştır. Bu çalışmada, Fânî'nin hayatı ve eserleri ile *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân Fî Mühimmâti'l-İnsân*'ın nüshaları hakkında bilgi verildikten sonra eserin genel yapısı ve bölümleri alıntılarla tanıtılmıştır. **Anahtar Kelimeler:** Fânî, Yahyâ Çelebi, manzum münşeât, *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâti'l-İnsân*

Başvuru/Submitted: 19.05.2021 **Kabul/Accepted:** 29.08.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Mücahit KAÇAR (Prof. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: mukac80@gmail.com

Atf/Citation: Kaçar, M. (2022). 16. yüzyıldan bir manzûm münşeât: Fânî Mahlaslı Yahyâ Çelebî'nin *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân*'ı. Korkmaz, F. (Ed.), 9. *Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 659-680).

<https://doi.org/10.26650/PB/AA10AA14.2023.001.045>

ABSTRACT

This study introduces an extraordinary text referred to as *münşeât* [artistic Divan prose], which deals with how verse letters should be written, the expressions to be used, and the writing styles and poems to be quoted in both verse and prose letters, all of which is expressed in verse in the work *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâti'l-İnsân* by Yahya Çelebi, who was born in 892/1487 in Istanbul and famously known as Eminzade and Emin Kösesi, under the pseudonym Fânî. This study has currently identified two copies of the work, one in the Princeton University Library and the other in the Beyazıt State Library. Fânî arranged this work in three parts, which was written on behalf of Sultan Suleyman the Magnificent in April 1556. The first part gives examples about the correspondence between the princes and their *lala* [high-ranking servants], and then the correspondence between the other high-ranking people and those below them. The second part of the work includes the examples of verse letters in which friends in the upper strata of society expressed their affection and longing for each other and also the complaints to be made to the other party in the face of certain troubles. The third part of the work presents examples of letters from the lower strata of society between members of the same family, such as between parents and children, as well as verse letters to be written for scolding the other party. At the end of the third part, Fânî wrote an addendum to his work in order to provide examples of poems that could be used both in verse letters and in prose constructions. After giving information about the life and works of Fânî and the copies of *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâti'l-İnsân*, this study introduces the general structure and parts of the work using quotations.

Keywords: Fânî, Yahyâ Çelebi, *münşeât*, *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâti'l-İnsân*

Giriş

Türk edebiyatında her ne kadar “mektup” denildiğinde akla ilk olarak mensûr örnekler gelse de aslında hem müstakil olarak hem de özellikle mesnevilerde kaleme alınmış manzum mektuplara da rastlanmaktadır. Aynı şekilde “ortaya çıkarmak, icat ve ihdas etmek, yaratmak” anlamlarına gelen “inşâ” kelimesinden türeyen münşeâtler de her ne kadar mensûr metinlere hasredilmişlerse de aslında güzel ve beğenilen bir metin yazmak için dikkat edilmesi gereken kuralları ve örnekleri içeren eserlerdir.

Bu çalışmada, mektupların nasıl yazılması gerektiğini, mektuplarda kullanılacak ifadeleri, yazım tarzlarını ve alıntılanacak şiirleri ele alan ve bütün bu hususları manzum olarak ifade eden, bu sebeple “manzum münşeât” olarak adlandırabileceğimiz sıra dışı bir metin tanımlanacaktır. Bu eser, 892/1487 tarihinde İstanbul’da doğan ve “Eminzade” veya “Emin Kösesi” olarak meşhur olup Fânî mahlasını kullanan Yahya Çelebi’ye aittir. Şu ana kadar hakkında herhangi bir çalışma bulunmayan bu eserin şimdilik Princeton Üniversitesi Kütüphanesi’nde ve Beyazıt Devlet Kütüphanesinde tespit ettiğimiz iki nüshası bulunmaktadır. Metinde tespit ettiğimiz beyitlerde bu eserin Nisan 1556’da Kanuni Sultan Süleymân adına yazıldığı ve tam adının da *Hazînetü’l-Beyân ve Sefînetü’l-İrfân Fî Mühimmâti’l-İnsân* olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda, Fânî mahlasını kullanan Yahyâ Çelebi’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra kendisinin de

Gelmemiş misli âleme hergiz
Vermemiş destin âdeme hergiz

Kimse görmüş değil misâlin anun
Hem işitmiş değil makâlin anun

beyitleriyle ifade ettiği gibi sıra dışı bir özellik gösteren bu eserde yer alan manzûm mektup örneklerinden hareketle eserin değerine işaret edilecektir.

1. Fânî’nin Hayatı ve Eserleri

Hazînetü’l-Beyân ve Sefînetü’l-İrfân Fî Mühimmâti’l-İnsân’ın elimizde şimdilik iki nüshası bulunmaktadır. Bunlardan Bâyezid nüshasının baş taraflarında

*Fânî-yi âsîye inâyet it
Cümle-i hemmine kifâyet it*

beyti bulunmaktadır. Beyitte mahlasını Fânî olarak veren müellif, eserin sonunda kendisinden ve eseri yazdığı tarihten bahsederken isminin de Yahyâ olduğunu belirtir.

Tokuz yüz altmış üç oldukda hicret
Cemâdın hükmine geldikde nevbet

Bu nazm-ı dil-küşâ bulup hitâmı
Safâdan rûh-ı Yahyâ aldı kâmı

Elimizdeki diğer nüsha olan Princeton Üniversitesi Kütüphanesi nüshasında ise farklı bir durumla karşılaşmaktayız. Bu nüshada, yukarıda verilen ve şairin mahlasını da içeren beytin birinci mısraı değişmekte ve “Fânî” mahlası “Âlî”ye dönüşmektedir:

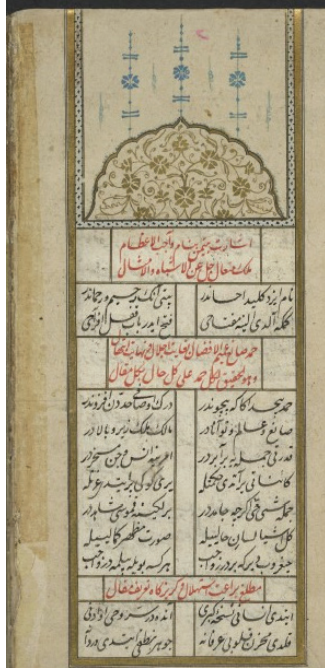
Âlî-yi âsîye inâyet it
Cümle-i hemmine kifâyet it

Aynı şekilde, yazarın kendi ismini zikrettiği beytin ikinci mısraında geçen “rûh-ı Yahyâ” ifadesi de bu nüshada kaldırılarak yerine genel bir ifade olan “nâzım” yazılmıştır.

Bu nazm-ı dil-küşâ bulup hitâmı
Safâdan nâzımı buldı merâmı

Princeton nüshasının baş tarafına “Müverrih Mustafâ Âlî Efendinin eseridir, gaflet olunmaya. Geliboluludur” notu eklenmiştir. Ancak, iki nüshada da eserin H. 963/M. 1555-1556 yılında yazıldığı belirtildiğine göre, 2 Muharrem 948/28 Nisan 1541 yılında doğan (Kütükoğlu, 1989, s. 414) ve bu tarihte 14-15 yaşlarında olan Gelibolulu Mustafa Âlî’nin eserinde kendisinden yaşlanmış birisi olarak bahseden müellif olamayacağı açıktır. Ayrıca kaynaklarda söz konusu tarihlerde yaşayan ve mahlası Âlî olan iki şaire daha rastlansa da hem isimlerinin Mustafâ ve İlyas olması hem de ikisinin de böyle bir eserinden bahsedilmemesi bu ihtimali zayıflatmaktadır (Özdemir, 2011, s. 404-410). Bu durumda, *Hazînetü’l-Beyân ve Sefînetü’l-İrfân Fî Mühimmâti’l-İnsân*’ın yazarının H. 963/M. 1555-1556 yılında hayatta olan, ismi Yahyâ, mahlası da Fânî olan birisi olma ihtimali üzerinde durulmalıdır. Bibliyografik kaynaklara baktığımızda, şair tezkirelerinde ismi geçmeyen bu kişiye *Şakâik* zeyillerinde ve Bağdatlı İsmail Paşa’nın *Esmâ-i Müellifin*’inde rastlamaktayız.¹

Princeton Nüshasının ilk sayfası

“Eminzade” ve “Emin Kösesi” diye meşhur olan Yahyâ Çelebi, 892/1487 tarihinde İstanbul’da doğmuştur. Çocukluğunu Bursa çevresinde geçiren Yahyâ Çelebi, Molla Müeyyedzade Abdurrahman Efendi ve Molla Kemal Paşazade gibi âlimlerden dersler aldıktan sonra İstanbul Müftüsü Molla Fazıl Mevlana Ali Çelebi’nin hizmetine girmiş ve İstanbul’daki Sultan Bayezid Han Medresesinde Müftü Ali Çelebi’nin mu’idi olmuştur. Daha sonra da sırasıyla Bursa Kasım Paşa Medresesi, İstanbul’da Vezir İbrahim Paşa Medresesi, Çorlu Medresesi, Edirne Darulhadis Medresesi, Sahn-ı seman medreselerinden biri, Bursa Muradiye medresesi, Ayasofya Medresesi ve tekrar Sahn-ı seman Medreselerinden birinde müderrislik yapmıştır. Bir ara Bağdat kadısı olup daha sonra bu görevinden azledilen Yahyâ Çelebi İstanbul’da Sultan Süleyman’ın inşa ettirdiği Darulhadis Medresesine atanmıştır. Kaynaklarda 964 ve 967-8 yıllarında vefat ettiği şeklinde kayıtlar bulunan Fânî’nin vakar sahibi, ilim ve edepte çok üstün birisi olduğu ve tefsir, fıkıh

1 Çalışmamızda Fânî hakkında verdiğimiz bu bilgiler, Mecdî ve Atai’nin Şakâik zeyilleri ile Bağdatlı İsmail Paşa’nın *Esmâ-i Müellifin*’inde bulunan bilgileri derleyen şu çalışmadan özetlenmiştir: Mercimekçi Bayram, 2006, s. 137-138.

usulü, hadis, edebiyat ve Arap kasidelerinde üstün bilgiye sahip olduğu, *Bezvavi'nin Tefsiri*'nin bazı bölümleri üzerine ve *Vikayetü'd-diraye*'nin bazı konuları üzerine risaleler yazdığı, *Hazinetü'l Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fi Mühimmâti'l-insan* isimli bir eseri olduğu kayıtlıdır.

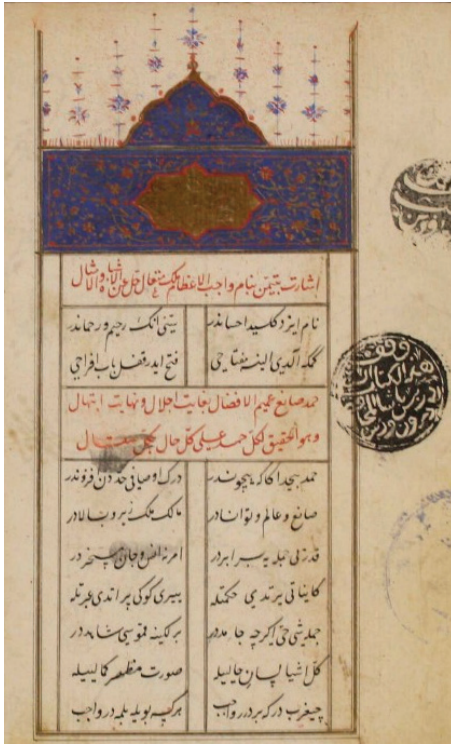
2. Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân Fî Mühimmâti'l-İnsân

Eserin elimizde şimdilik iki nüshası bulunmaktadır.² Aşağıda bu iki nüshanın genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Nüshaları

2.1.1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Nüshası: Kütüphanede 5887 numarada kayıtlı olan bu nüsha, 177 varaktan oluşmaktadır. Ta'lik hatla kaleme alınan nüshanın baş tarafında çiçekli bir mihrabiye bulunmaktadır. Çift sütun halinde düzenlemiş olan her sayfada 15 satır bulunmakta olup metin kırmızı renkli cetveller içine yazılmıştır. Nüshada başlıklar kırmızı mürekkeple, geri kalan kısımlar ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Nüshanın farklı sayfalarında Vidin muhafızı İdris Paşa tarafından eserin kütüphaneye vakfedildiğine dair bir mühür bulunmaktadır. Bu nüshada istinsah kaydı bulunmadığından kaç yılında ve kim tarafından yazıldığına dair bir bilgiye sahip değiliz.

Beyazıt Nüshasının ilk sayfası

2.1.2. Princeton Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası: Princeton Üniversitesi Kütüphanesi MS. Turc 160 numarada kayıtlı olan bu nüsha, 112 varaktan oluşmaktadır. Ta'lik hatla kaleme alınan nüshanın baş tarafında sade bir çiçekli mihrabiye bulunmaktadır. Çift sütun halinde düzenlemiş olan her sayfada 21 satır bulunmakta olup metin açık kahverengi cetvel içine yazılmıştır. Nüshada başlıklar ve önemli kelimeler kırmızı mürekkeple, geri kalan kısımlar ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Bu nüshada istinsah kaydı bulunmadığından kaç yılında ve kim tarafından yazıldığına dair bir bilgiye sahip değiliz.

2.2. Muhtevâsı

Bu çalışmada, *Hazinetü'l Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fi Mühimmâti'l-insan*'ın ele alınmasının sebebi, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bu eserin Türk edebiyatında örneği bilinmeyen farklı bir muhtevaya sahip olmasıdır.

Bizim muhtevası itibariyle manzum münşeât diyerek nitelendirmek istediğimiz bu eser, metnin üzerinde çalışmalar yaparken karşılaştığımız şu başlıkta da görüleceği üzere bizzat yazarı tarafından da *manzum münşeât* olarak nitelendirilmektedir:

2 *Hazinetü'l Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fi Mühimmâti'l-insan*'ı incelemeye başladığım ilk dönemlerde elimde eserin Princeton Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüshası bulunmaktaydı. Çalışmamın ilk sonuçlarını kendisiyle paylaştığım kıymetli dostum Prof. Dr. Sadık Yazar, bu eserin bir nüshasını Bayezid Devlet kütüphanesinde gördüğünü belirttiikten sonra kendisinin katalog bilgilerinin verdiği eserin bu eserin başka bir nüshası olduğu ortaya çıktı. Bu vesileyle, nüshayı bana haber veren Sadık Yazar'a ve her iki nüshayı elde etmeme yardımcı olan Uğur Öztürk'e candan teşekkürlerimi sunarım.

Münşeât-ı manzûma cemî' aksâm-ı enâm ve asnâf-ı merâm istî'âb olunup her mühim yerinde sebt olunup cümle metâlib-i sûret husûl bulup bu husûsun kelâmı itmâm-pezîr olup kasd-ı nâzım encâma erişdikde ba'zı mukatta'ât u rubâiyyât u mesneviyyât u müfredât dahi nazm edip her birisinin mevâzi' u mevâki'ine işâret olunup kimi du'â kimi senâ ve kimi i'lâm-ı merâm ve kimi iltimâs-ı mektûb ve kimi cevâb-ı vusûl-i mektûb ve kimi hikâyet ü şikâyet ve sâ'ir mehâm nizâm bulup âhir-i kitâba derc olundu. Fâyidesi 'âm ve 'âyidesi tâm olup umûm halâyika hisse-i lâyi-kası yetişüp nâzıma du'â etmekde cümle enâm müttefiku'l-keâm olmağışın; tâ ki mensûr inşâlar esnâsında her beyt münâsebeti ile yazılıp mektûb kelâmın nefâyisinin ve edânın letâyifinin iki kısmını bile câmi' olmak ile mergûb ola. Ya'nî inşâ ve edâ nazm u nesr hilyesinin ikisi ile bile müzeyyen olup her kişinin nazarında müstahsen ola.

Fânî mahlaslı Yahyâ Efendi'nin inşâyı manzum ve mensûr olarak ikiye ayırdığını kendisinin yukarıdaki satırlarda geçen “*tâ ki mensûr inşâlar esnâsında...*” ifadesinden de anlıyoruz. Bu yönüyle bakıldığında, eserin içeriğini “manzum münşeât” olarak özetlemenin yerinde olduğunu düşünüyoruz.

Aşağıda eserin genel yapısı hakkında ayrıntılı incelememizin sonuçları sunulmuştur. Eserin dil ve üslup özelliklerinin daha iyi anlaşılması için metinden her defasında beyit örnekleri sunulacaktır. Alıntılanan beyit ve başlık örneklerinde transkripsiyon alfabesine başvurulmamış, günümüz imlası tercih edilmiştir.

Fânî Yahyâ Efendi, İslâmî geleneğe uygun olarak eserine Cenâb-ı Hakk'a hamd ve övgü içeren beyitlerle başlamaktadır.

*Hamd-i bî-hadd aña ki Bî-çündür
Derk-i evsâfi hadden efvündür*

*Sâni' ü Âlim ü tüvânâdur
Mâlik-i mülk-i zîr ü bâlâdur*

*Kudreti cümleye berâberdür
Emrine ins ü cin musahhardur*

*Kâ'inâtı yaratdı hikmet-ile
Yeri göği yaratdı ibret-ile*

*Cümle şey hayy egerçi câmiddür
Birligine kamusı şâhiddür*

*Küllî eşyâ lisân-ı hâliyle
Sûret-i mazhar kemâliyle*

*Çağırur dir ki bir-durur Vâcib
Herkesse böyle bilmedür vâcib*

Bu bölümün peşinden “Matla-ı Berâ’at-i İstihlâl ve Girizgâh-ı Tarîf-i Makâl” başlıklı bir bölüm gelmekte ve burada başlıktaki berâat-i istihlâl kavramının da işaret ettiği üzere Cenâb-ı Hakk’ın övgüsü yapılırken eserin muhtevasına uygun olarak insanoğlunun güzel söz söylemesi, sözün değeri vb. konulara değinilmektedir.

*İtdi insânı nüsha-i kübrâ
Andadur sırr-ı vahy-i ev ednâ*

*Çıldı mahzen kulûbı ‘irfâne
Cevher-i nutkı itdi dürdâne*

*Güne güne edâlar ile anı
Eyledi gülşen-i tarab çemeni*

*Dil olup aña ‘ârif-i sim-sâr
Eyledi ‘aqlı ‘âleme mi ‘yâr*

*Sözi tevhîdine kefil itdi
Vahdetine anı delil itdi*

*Şart-ı îmân itdi ikrârı
‘İlme mîzân itdi güftârı*

*Vasf-ı zâtına mazhar itdi anı
Sun’-ı fazlına manzar itdi anı*

*Nefesi mürdeye hayât itdi
Kâm-ı câna anı nebât itdi*

*Cem’ idüp belki nûnla kâfi
İtdi kevneyn emrine kâfi*

Hamd bölümünden sonra gelen “Nat-i Seyyid-i Kâ’inât ve Vasf-ı Mefhâr-i Mevcûdât Aleyhi Efâzîlü’t-Tahiyyât ve’s-Salavât” başlığı altında da peygamber efendimize övgüler bulunmaktadır.

*Istifâ tahtunuñ şehin-şâhı
Evc-i burc-ı risâletüñ mâhı*

*Mehbit-i vahy-i Tâ vü Hâ’dur ol
Matla’-ı şemsi Ve’d-duhâ’dur ol*

*Tâc-ı fark-ı cemî' mürseldür
Hil'at-i hâsı vahy-i münzeldür*

*Cümleten cismi rûh-ı sâfidür
Nazarı derd-i rûha şâfi'dür*

*Ayağı tozu tâc-ı devletdür
İttibâ'-ı sebîl ü cennetdür*

*Şems-i Yesrib nebîre-i 'Adnân
Şâh-ı Mekke hulâsa-yı insân*

*Pertev-i evvel ziyâ-yı vücûd
Nüsha-yı âhir hasâyis-vücûd*

*Nemek-hân-ı hikmet-i tekvîn
Âb-rûy-ı şemâyil-temkîn*

*'Arabıyyü'n-neseb penâh-ı 'Acem
Şarkıyyü'l-haseb refi'-i himem*

*Ahmed ü Mustafâ Resûl-i emîn
Mefhar-ı enbiyâ habîb-i güzîn*

*Feyz-i hâs netâyic-i rahmet
Fâ'iz olup hemîşe nâ-gâyet*

*Rûh-ı pâkine biñ selâm olsun
Himmeti ümmetine 'âm olsun*

Fânî, “Medh-i Çehâr-yâr-ı Kibâr Ashâb-ı Usûl-i Fusûl-i Menâkıb-asâr” başlığı altında dört halife hakkında da övgülerde bulunmuştur. İlgili bölümden birkaç beyit aşağıya alınmıştır.

*Hâssa kim çâr-yâr-i 'âlî şân
Menba'ü'l-'ilm ma'denü'l-'irfân*

*Çâr asl-ı tabâyi'-i hikmet
Çâr rükn-i mebânî-i rahmet*

*Halef-i fâik-i Resûl-i kerîm
Şeref-i cilvegâh-ı 'adn-i na'îm*

*Vuzerâ-yı Muhammed muhtâr
Hulefâ-yı celâ'îlü'l-âsâr*

*Dîn ü millet binâsı erkânı
Şehr-i 'ilm ü kerâmet-i a'yânı*

*Şer' u dîn cûy-bârı çeşmeleri
Çeşme-sâr-ı kemâlün eşmeleri*

Fânî, eserde dört halife övgüsünden sonra bir Mirâc-nâme kaleme almakta ve ardından da peygamber efendimizin manevî şahsiyetinden yardım ricasında bulunduğu bir bölüme yer vermektedir. Söz konusu tazarru bölümünde şair mahlasını da kullanmıştır. “Mirâc-nâme” ve “Nidâ-yı Tazarru” bölümlerinden seçilmiş bazı beyitler aşağıdadır:

Mi'râc-nâme'den

*Bir gice matla'-ı meh-i ikbâl
Müvekkeb-i kevkeb-i sa'âdet-hâl*

*Ne gice rûz-ı ıydlâ hem-ser
Kadrle fâl-i devlete benzer*

*Karz alur şu'lesinden anun rûz
Güyyâ ...-yı dem-i nevrüz*

*Her dem dîde-yi zemîn ü zamân
Zîb ü zeyn-i sevâd-ı âlem-i cân*

*Mâhı mihre müfâhare eyler
Şebi rûza müsâmere eyler*

*Zulmeti sırr-ı keyf meddü'z-zıl
Râhat olur içinde her âkil*

*Şerefinde cemî' seyyârât
Her demi rişk-i fazl-ı Kadr ü Berât*

*Bin gözile sipihr olup nâzır
Dürr-i cevher-nisâr için hâzır*

*Râh-ı vasl-ı habîb olup hâlî
Âlem olup safâyla mâlî*

*Âsumân u zemîn olup hurrem
Hâtır-ı asfiyâ olup hoş-dem*

*Kılmaz feyz idüp katı tугyân
Mevc-i yemm-i safâ olup ummân*

*Hâtır-ı Ahmedi ri 'âyet için
Cümle-yi hemmine kifâyet için*

*Melekâtı teferrüc itmek için
Cânı bir dem teberrüc itmek için*

*Muntazar oldu cümle kudsiler
İdeler tâ ki ol cemâle nazar*

*Kısm-ı kerrübî oldılar rakkâ
Ya'nî eyler urûc o hâsü'l-hâs*

*Asfiyâ haylî hâzır oldıla
Mukaddem şâh-ı nâzır oldılar*

*Cüş idüp kılmaz inâyet-i hâ
İtmege ol habibi fahr-i havâs*

Nidâ-yı Tazarru'dan

*Ey şeh-i bârgâh-ı âlem-i cân
Vey meh-i burc-ı eşref-i ihsân*

*Dürr-i yektâyı kılmaz tevhîd
Şâhid-i bezm-i ma'ser-i tefrîd*

*Vâhid-i sadr-ı kişver-i hikmet
Vâsıt-ı ikd-ı cevher-i ismet*

*Nûr-ı hasenün niçün olur mestûr
İsteriken hemîşe şânı zuhûr*

*Setr ider mi kil âfitâbı hiç
Yok midur ola feth-i bâbı hiç*

*Gül-i cennet misâl handân ol
Ümmetün cânı üstine cân ol*

*Rûşen eyle cihânı nûrundan
Hurrem it âlemi zuhûrundan*

*Fânî-yi âsîye inâyet it
Cümle-i hemmine kifâyet it*

*Müstehukk-ı şefâ'atün olsun
Gark-ı bahr-i inâyetün olsun*

Fâni, Cenâb-ı Hak ve Hazret-i Peygamber'e ayırdığı bu kapsamlı girişi "Münâcât-ı Kâ-di'l-Hâcât" başlıklı bir bölümle bitirmektedir. Geleneğe uygun olarak günahlarını itiraf edip Allah'ın rahmetini dilediği bu bölümden seçilmiş bazı beyitler aşağıda sunulmuştur:

*Ey Semî' u Basîr u Hayy u Kadîr
Hâlık u Râzık u Alîm u Habîr*

*Her cihetden yüzi müvecceh olan
Şeş cihetden özi münezzeh olan*

*Yoğ iken var eden şu âlemi
kudreti Âdem eden hâki*

*Cümle 'âsîleri iden ma'mûr
'Ayb-ı 'isyânların kılup mestûr*

*Rûz-ı mahşerde şerm-sâr itme
Sulha karşı sen de hâr itme*

*Sen sana layık olanı işle
Rahmet it suçlarını bağışla*

*Cümlesin lutfunla handan it
Dillerin şevkle gülistân it*

*Bâg-ı firdevs kıl makâmларını
Hâsıl it cümle-yi merâmlarını*

*Cümlesine tufeylî ben zârî
Kıl kerem bezlinün sezâvârı*

*Gerçi yokdur bu kulda istihkak
Lîk çokdur bahâne-yi eşkâk*

*Yâ İlâhî muhît-i fazlun için
Muktezâ-yı kemâl-i adlün için*

*Fazlunla mu'âmele eyle
Lutfunla mukâbele eyle*

*Zümre-yi evliyâ ile haşr it
Defterümi safâyıla neşr it*

Fânî, bu eserini devrin pâdişâhı olan Kanunî Sultan Süleymân'a ithaf etmektedir. Ancak eseri ithaf ettiği bölüme girişte “birden fazla padişaha sunma ihtimali varmış da hangisine sunacağına karar veremiyormuş” gibi bir tavır takınarak sonunda eserini Kanuni Sultan Süleyman'a sunmaya karar verdiğini ifade eder.

Kanunî Sultan Süleyman Övgüsünden

*Akla didim bu nev-arûs-ı kemâl
Kimün adıyla bula zîb-i cemâl*

*Ne şehün medhine idem 'akdin
Pişkeş eyleyüp dem-i nakdin*

*Hutbesin kime hutbe eyleyeyin
Dürr-i nazmun ne gûşe söyleyeyin*

*Tâ ki bula revâci halk içre
Şevket-i ibtihâci halk içre*

*Didi mihr-i sipihr-i hakanı
Merdüm-i dîde-i cihân-bânı*

*Hâkim-i ins ü cân Süleymân-sân
Hâfız-ı burc-ı kal'a-i îmân*

*Ced-be-ced pâdişâh u şehzâde
Bâg-ı haşmetde ser ü âzâde*

*Bâd-ı sarsar-durur anun rahşı
Yile yol virmemek anun bahşı*

*Kendü kûh-ı şükûh u haşmetdür
Kılıcı tîg-i kûh-ı şevketdür*

*Hidmeti bâ'is-i sa'âdetdür
Nazarı kimyâ-yı devletdür*

*Câm-ı gîf-nümâ-durur kalbi
Mihri burc-ı safâ-durur kalbi*

*Mihri dünyâyı lâle-gün eyler
Kameri Rüstemleri zebûn eyler*

Bu bölümün hemen peşinden de padişâhın şehzadelerinin övgüleri bulunmaktadır. Eserin yazıldığı 1555-56 yılında Kanunî'nin hayatta olan şehzadeleri Beyâzîd ve Selîm olduğu için bu bölümde isim verilmeden övülen şehzadeler ikisi olmalıdır.

Şehzadelerin övgüsünden

*Nûr-ı çeşm-i şükûh u devletler
Hâl-i veche cemâl-i şevketler*

*A'nî şehzâde-gân-ı pür-haşmet
Çehre-yi şehri-yârîye behcet*

*Çeşm-i zahm-ı zamânedan me'mûn
Olup ola 'ömürleri efvân*

*Şevketile geçürüp eyyâmı
Kadrile dâ'im olalar nâmî*

*Sadr-ı ikbâline server olalar
Dîde-i şevketine nûr olalar*

*Yâ İlâhî o şâh-ı pür-dâdı
Lutfu in'âm u 'adle mu'tâdı*

*Fark-ı şevketde tâc-ı 'izzet kıl
İki 'âlemde ehl-i haşmet kıl*

*Kullarına penâh idüp bâbın
Hürrem eyle cemî' ahbâbın*

*Düşmenün hâsir ü zelîl eyle
Dostı kadrini celîl eyle*

Devlet-i mihri olmayup zâ'il
Ola dâ'im terakkîye nâ'il

Mazhar ola kemâl-i kudretine
Manzar ola 'uyûn-ı rahmetine

Bu bölümü de padişahın vezirlerinin ve ismi verilmeyen sadrazamının övgüsü takip eder. Eserin yazıldığı dönem tam tarih olarak belli olmadığı için şimdilik bu eserde övülen vezirlerin başında gelen sadrazamın 29 Eylül 1555 tarihinde idam edilen Kara Ahmed Paşa mı yoksa onun yerine sadrazamlığa getirilip 10 Temmuz 1561 yılına kadar görevde kalan Rüstem Paşa (Emecen, 2010, s. 70) mı olduğu kesin değildir. Bu bölümden seçilmiş bazı beyitler aşağıda sunulmuştur:

Vezirler ve Sadrazam Övgüsünden

Vüzerâsına eyleyüp tevfik
Gösterivir olara 'adle tarîk

Hakkı tefhîm idüp kemâli ile
Refiki ta'lîm idüp malı ile

Hoş-dil it râhat ile kullarını
Hürrem it ni'met ile kullarını

Hayra sarf it inân-ı 'azimlerin
Rıfk u lutf üzre eyle bezmlerin

Dâr-ı 'adli 'imâret itsünler
Himmet ile işâret itsünler

Zu'afâyâ himâyet itsünler
Fukarâyâ 'inâyet itsünler

Ehl-i ilmün penâhı olsunlar
Devletün secde-gâhı olsunlar

Kadr-i şevketleri olup merfû'
Olsun esbâb-ı ma'delet mecmû'

Mâh-ı haşmetleri tamâm olsun
Câh u 'ikbâl ber-devâm olsun

*‘Ömr ü devletleri dirâz olsun
Pür-himmetleri firâz olsun*

*Mâh-ı burc-ı safâ olup dâ’im
Şâh-ı evc-i behâ olup dâ’im*

*Revnağ-ı taht u tâc olup her-dem
Fark-ı devletde tâc olup her-dem*

*‘Adli günden güne mezîd olsun
Şevketi her zaman cedîd olsun*

Fânî, geleneğe uygun olarak Cenâb-ı Hak, Hazret-i Peygamber, Dört Halife, devrin padişahı, şehzade ve sadrazam övgüsünden sonra “Sebeb-i Nazm-ı Hazînetü’l-Beyân ve Sefînetü’l-İrfân Fî Mühimmâti’l-İnsân ve Makâsîdü’l-Cenân” başlığı altında bu eseri kaleme alma sebebini açıklamaktadır. Buna göre; Fânî Yahya Efendi, hem Cenâb-ı Hak’ın verdiği ilim nimetine şükretmek hem de bu vesileyle kendi hâlinde de bahsetmek için uzun süre uğraşarak bu kitabı ortaya koyduğunu ifade eder. Bu eserde her türlü ihtiyâca göre manzum mektup örnekleri kaleme aldığını belirten Fânî, eserini muhtevâsı ve sahip olduğu edebî değeri bakımından över. Kendisinden önce hiç kimsenin böyle bir tarza örnek vermediğini, kimsenin böyle bir eser de görmediğini ifade eden Fânî, herkesin öldükten sonra hayır duayla anılmak için işle uğraştığını, kendisinin de bu benzersiz eseri yazarak fânî dünyada kendisinden geriye bâkî bir eser bıraktığını özellikle ifade edip bu bölümü okuyuculardan dua talep ederek bitirir. Eserin bu bölümü aşağıda sunulmuştur:

*Ba’demâ ey kemâle tâlib olan
Ma’rifet cevherine râgıb olan*

*Belki bu dâ’î-yi hakîr ü alîl
Bezî idüp nezl-i fadla sa’y-ı cemîl*

*Sarf idüp haylî müddet-i evkâtı
Eyleyüp sıdkla mübâlâtı*

*Ni’met-i Hakka şâkir olmagiçün
Hâlimi sonra zâkir olmagiçün*

*Her mühimme risâle nazm itdüm
Nâmeler hâsb-ı hâle nazm itdüm*

*Her biri dil-küşâ edâlar ile
Ma’nâ vü lafz gam-zidâlar ile*

*Bâg-ı cennet gibi müzeyyen ü hûb
Turfe turfe aceb aceb mektûb*

*Çeşm-i kalbe safâ-yı inşâsı
Nûr-ı şevk arturur temâşâsı*

*Dâm-ı medh ü kelâm-ı azbıyla
Sayd eyler tîbâ'ı cezbiyle*

*Kanda varur ise bulur ragbet
Virdügiçün safâyla selvet*

*Gelmemiş misli âleme hergiz
Virmemiş destin âdeme hergiz*

*Kimse görmüş degil misâlin anun
Hem işitmiş degil makâlin anun*

*Dürr-i âlî vü cevher-i nâ-yâb
La'l-i sîrâb-ı ma'den-i kitâb*

*Nûr-ı mevfûr-ı matla'-ı hikmet
Şâhid-i bezm-i nüzhet ü behcet*

*Âb-ı nazmı revân u sâfidür
Lafz u ma'nâ beyân-ı şâfidür*

*Meşreb-i hazardur selâsetde
Nefh-i İsâdur letâfetde*

*Dürr-i nâ-süftedür cihân içre
Sırr-ı nâ-guftedür zamân içre*

*Fikr-i bîkr-i fakîr bî-şândur
Ki gubâr-ı sebîl-i irfândur*

*Garazı zîkr-i hayr-ı sayd itmek
Deftere hüsn-i sıyt kayd itmek*

*Kendüden sonra tezkire olmak
Eser-i bâkî âlemin bulmak*

*Hâline göre her kişi bir kâr
İşleyüp eyler anı zikre medâr*

*Andurur anun-ile nâmını
Puhte eyler anun-ile hâmını*

*Bu fakîrün buna irerdi eli
Yazdurup işbu nüsha-i ameli*

*Âlem-i fânîde kodı bâkî
Derd-i cânına tâ ola râkî*

*Ey nazar eyleyen Kerîm u Cevâd
Eyle bu âsîyi duâyile yâd*

*Rahmet ola diyü du'â eyle
Cânımı gülşen-i safâ eyle*

*Öliceğ ola mak'adi cennet
Kim ki derse bu dâ'îye rahmet*

*Rahmet-i Hak çü kulzüm ü ummân
Bulmaya feyz ü cûd-ile noksân*

*Her kulunu garîk-i ni'met ide
Tâ tufeylî bana da rahmet ide*

Fânî, bu eseri üç kısım üzere tertip etmiştir. Birinci kısımda öncelikle şehzadeler ile lalalar arasındaki mektuplaşmalara, daha sonra da diğer üst mertebedeki kişiler ile onlardan daha aşağıda olanlar arasındaki mektuplaşmalara örnekler verilmiştir. Ardından da bu tür mektuplaşmaların bazı durumlarda Arapça ve Farsça olarak yazılmasına da ihtiyaç duyulabileceği belirtilerek bazı Arapça ve Farsça mektup örnekleri verilmiştir. Bu kısmın geri kalan bölümlerinde çeşitli durumlarda yazılacak manzum mektuplara örnekler sunulmuştur. Örneğin öncelikle tehniye, yani kutlama amacıyla yazılacak mektuplarla cevaplarının örnekleri, iltimasname, şefâatname, terbiyenâme, tesliyetnâme, taziyenâme ve bir musibeti haber verme amaçlı mektuplar ile bunlara verilecek cevapların manzum örnekleri sunulmaktadır. Aşağıda bu kısımda yer alan manzum mektuplardan biri örnek olarak sunulmuştur:

Tehniye-yi Sûr

*Du'âlar kim şümûs-ı ibtihâcı
İder pür-tâb bâzâr-ı revâcı*

*Safâlar feyz ider sûra mu'âdil
Bahâsı mâh-ı pür-nûra mümâsil*

*Na'im-i selvete eyler sâlâyı
Gürûh-ı şevke eyler merhabâyı*

*Tarab esbâbını kılur firâvân
Ferahü'l-hânını eyler hezârân*

*Nevâ-yı nüzheti eyler mücâvib
Nidâ-yı behceti idüp muhâtıb*

*Nisâr olsun sürurun sûriyiçün
Nişân olup safâ menşûriçün*

*Du'âdan sonra iy mahsûdu'l-ikbâl
Hemîşe eyleye hak sizi hoş-hâl*

*Înâyet eyleyüp fettâh-ı ebvâb
Kerem feyz eylemiş feyyâz-ı esbâb*

*Neşâtıyla idüp arz-ı safâyı
Meserret cem'ine idüp sâlâyı*

*Simât-ı ni'meti idüp küşâde
Hân-ı behceti idüp nihâde*

*Tenakkul eyleyüp cümle ni'amdan
Tenâvül eyleyüp hûn-ı keremden*

*Na'im-i hulde müstagrak oluben
Nesim-i işreti sâfi kıluben*

*Cemî'-i âşinâlar hurrem olmuş
Kulûb-ı asdikâ hep bî-gam olmuş*

*Mübârek ola bu sûr-ı müşerref
Hemîşe kadriniz ola mükellef*

*Mukârin olmagıla avn-ı Bârî
Su'ûd-ı baht kılmagıla yârî*

*Kamu sûr ola eyyâm-ı hayâtun
Mutavvel ola ezmân-ı sebâtın*

*Hemîşe hurrem u handân olasız
Demâdem hoş-dem ü şâdân olasız*

Eserin ikinci kısmı, toplumun üst tabakalarında yer alan dostların birbirlerine karşı muhabbet ve özlemleri ile bazı sıkıntılar karşısında karşı tarafa yapılacak şikâyetlerin ifade edildiği manzum mektup örnekleri içermektedir. Aşağıda bu bölümün ilk örneği olan manzum mektubun metnine yer verilmiştir.

*Sem '-i ahbâba olıcak vâsıl
Kâr-ger olması ola hâsıl*

*Şevk-i teftîş eyleyüp peydâ
Fâiz idüp derûn-ı kalbe safâ*

*Nâmeyi sıdkla olup mühdâ
Hazrete budur olunan inhâ*

*Ger sorulsa hâlimüz gâhî
Ey kerem tahtgâhının şâhî*

*Bilesiz hâlimüz diğerkûndur
Eşk-i hasretle dîde pür-hûndur*

*Firkatin derdi câna kâr itdi
Kebk-i cihânı başuma târ itdi*

*Bulmaz oldum karâr u râhat hiç
Gelimez oldu derûna selvet hiç*

*Gice gündüz enîsüm âh oldu
Rûz-ı rûşen şeb-i siyâh oldu*

*Bî-karâr oldu şevkle hâtır
Gözüm olmaz bu 'âleme nâzır*

*Fikr-i vasl ile geçer evkâtım
Anunçün-durur münâcâtım*

*Hak Te 'âlâ kemâl-i lütfundan
Feyz-i bahr-i nevâl-i lütfundan*

*Dinde haşr ide sizünle bizi
Ehl-i câh eyleye hemîşe sizi*

*Budur ancak cihânda maksûdum
Vire Hak himmet ile maksûdum*

*Her zamânda ola belâdan emîn
Bu du 'âya diyen kişi âmîn*

Eserin üçüncü kısmı, toplumun daha alt tabakalarında yer alan kişiler ile anne, baba ve çocuklar gibi aynı ailenin üyelerinin birbirlerine mektupları ve karşı tarafın azarlanması amacıyla yazılacak manzum mektuplara örnekleri içermektedir.

Eser, üç kısım üzerine tertip edilmiştir ancak Fânî, üçüncü kısmın bittiği yerde yukarıda da alıntıladığımız gibi hem manzum mektuplarda hem de mensur inşalarda kullanılabilecek şiirlerle örnek vermek amacıyla eserine bir zeyl yazmıştır. Bu kısmın başlığı şu şekildedir:

Münşeât-ı manzûma cemî' aksâm-ı enâm ve asnâf-ı merâm isti'âb olunup her mühim yerinde sebt olunup cümle metâlib-i sûret husûl bulup bu husûsun kelâmı itmâm-pezîr olup kasd-ı nâzım encâma erişdikde ba'zı mukatta'ât u rubâiyyât u mesneviyyât u müfredât dahi nazm edip her birisinin mevâzi' u mevâki'ine işâret olunup kimi du'â kimi senâ ve kimi i'lâm-ı merâm ve kimi iltimâs-ı mektûb ve kimi cevâb-ı vusûl-i mektûb ve kimi hikâyet ü şikâyet ve sâ'ir mehâm nizâm bulup âhir-i kitâba derc olundu. Fâyidesi 'âm ve 'âyidesi tâm olup umûm halâyika hisse-i lâyıkası yetişüp nâzıma du'â etmekde cümle enâm müttefiku'l-keâm olmağışün; tâ ki mensûr inşâlar esnâsında her beyt münâsebeti ile yazılup mektûb kelâmın nefâyisinin ve edânın letâyifinin iki kısmını bile câmi' olmak ile mergûb ola. Ya'nî inşâ ve edâ nazm u nesr hilyesinin ikisi ile bile müzeyyen olup her kişinin nazarında müstahsen ola.

Bu kısımda mektupların başına sernâme olarak yazılacak beyit örnekleri, üst mertebedeki kişilere yazılan ve kendilerinden bir şey rica edilecek mektuplarda kullanılacak beyitler, birbirlerine karşı teklifsiz sözler söyleyebilen dostların mektuplarında kullanılacak sernâme örnekleri, büyüklerin ve ârif kişilerin mektuplarının başına yazılacak beyitler, taziye amaçlı mektupların başına yazılacak beyitler, mektuplarda esas konuya geçerken kullanılacak beyitler, dostların övgüsünde kullanılacak beyitler, dostlara duyulan özlemi, onlardan gelen mektubun verdiği sevinci veya mektup göndermemeleri üzerine duyulan üzüntüyü ifade eden mektuplarda kullanılacak beyitler, herhangi bir güzel hadise karşısında tebrik amaçlı yazılan mektuplarda kullanılacak beyitler, hâmi konumunda olan birinden yardımlarının devamı rica edildiğinde yazılacak mektupta kullanılacak beyitler, büyük kimselerin ölümü veya azledilmeleri karşısında yazılacak mektuplarda kullanılacak beyitler, dostların başına gelen kötü bir olay karşısında yazılacak mektuplarda kullanılacak beyitler, görevden alınan dostlara azılacak mektuplarda kullanılacak beyitler yer almaktadır. Bu kısma eklenen “hâtîme” bölümünde kemâl ehli kişilerin değerine işaret eden beyitlere yer verilmiştir.

Kitâbına bir hâtîme bölümü yazan Fânî, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi eseri yazma tarihi olan 1556'ya değinerek isminin Yahyâ olduğunu belirtmekte ve Cenâb-ı Hak'tan bu eserine hak ettiği değeri göstermesi, onu cihanda meşhur etmesi için yalvarmaktadır.

*Tokuz yüz altmış üç oldukda hicret
Cemâdın hükmüne geldikde nevbet*

*Bu nazm-ı dil-küşâ bulup hitâmı
Safâdan rûh-ı Yahyâ aldı kâmu*

*Hudâ saklaya anı ta'nelerden
Emîn edip sefihâne nazardan*

*Kemâl ehline ide anı manzûr
Cemâl ile ola âlemde meşhur*

*Olup nüzhetgâh-ı erbâb-ı enzâr
Ola hâtırlara ferhunde-âsâr*

*Hudâyâ Mün'imâ Perverdigârâ
Kerîmâ Muhsinâ vü Kirdigârâ*

*Kitâbum eyleyüp halk içre makbul
Înâyet ni'metini eyle mebzul*

*Tedâvül devletin eyle inâyet
Okuyup yazıla bâ-cidd u himmet*

*Tarab-bahş eyle hâtır içre anı
Ele alsunlar anı câvidânî*

*Bu nazma giydirüp rağbet libâsın
Vir ana şöhret ü şevket safâsın*

*Tibâ'-ı ehle matbû' eyle anı
Simâ'-ı câna merfû' eyle anı*

*Cemî'ehl-i fazla dilküşâ kıl
Ukûle dâyimâ nüzhet-fezâ kıl*

*Cemâl-i hürmete hâl eyle yâ Rab
Hemîşe anı hoş fâl eyle yâ Rab*

*Lisân-ı medh-ile mezkûr eyle
Uyûn-ı lutf-ile mestur eyle*

*Kabûli bâ'isini eyle mevfûr
Ferah vire sudûra gözlere nûr*

*Îlâhî eyle me'mûlüm muhassal
Bu nazmı eyleyüp her dem mübeccel*

*Habîbün hürmeti ey Rabb-i Mennân
Bu mes'ûlün husûlin eyle ihsân*

Sonuç

Türk edebiyatı tarihinin tam olarak ortaya konabilmesi için bütün temsilcilerinin ve eserlerinin tam olarak ortaya konması kadar, bu edebî gelenekte ortaya konmuş edebî türlerin ve bu türlerin genel özelliklerini yansıtan eserlerin de ortaya konması gerekmektedir. Nitekim herhangi bir türle ilgili olarak kaleme alınmış telif veya tercüme eserler tam olarak belirlenemediği için bu türle ilgili literatür hakkındaki genel yargıların eksik kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda, 16. yüzyılda kaleme alınan ve bu çalışmada ele almaya çalıştığımız *Hazinetü'l Beyân ve Sefînetü'l-İrfan fî Mühimmatı'l-insan*, bizlere “inşâ” ve “münşeât” kavramlarına “manzum” ve “mensur” tüm eserleri içine alan daha genel yargılarla bakmamız gerektiğini göstermektedir. Manzum mektup örnekleri sunan bu eserin, aynı zamanda mensur mektuplarda kullanılacak şiir örneklerini de içermesi de bu eseri hem manzum hem de mensur mektup geleneği içerisinde önemli bir konuma getirmektedir.

Eserin yazarı olan Fânî mahlaslı Yahyâ Çelebi'nin tezkirelerde zikredilmemesi ve ilgili olduğu literatüre çok değerli katkılarda bulunabilecek böyle bir eserin bibliyografik kaynaklarda bulunmaması da Türk edebiyatı tarihinin temsilcileri ve türleri ile henüz tam anlamıyla ortaya konulmadığı kanaatimizi güçlendirmektedir. Çalışmamızda ele aldığımız bu eser, kütüphanelerimizde manzum münşeât geleneğimizle ilgili teorik ve uygulamalı başka eserlerin de olduğu kanaatini uyandırmaktadır. Söz konusu eserlerin de incelenmesiyle birlikte mensur münşeât geleneğimiz kadar manzum münşeât geleneğimizin de ayrıntılı olarak ortaya konacağını umuyoruz.

Kaynakça / References

- Emecen, F. (2010). Süleyman I. *TDV İslam Ansiklopedisi içinde* (s. 63-74). C. 38. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kütükoğlu, B. (1989). Âlî Mustafa Efendi”, *TDV İslam Ansiklopedisi içinde* (s. 415-416). C. 2. İstanbul: TDV Yayınları.
- Mercimekçi Bayram, H. (2006). *Taşköprizade'nin Eş-Şakaiku'n-Nu'maniye fî 'Ulemai'd-Devleti'l-Osmaniyye adlı eserinde adı geçen muhaddislerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, F. (2011). *Tuhfe-i Nâilî, Metin ve Muhteva: II. Cilt s. 468-734*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sivas.